

kan worden aangenomen, spreekt *Harrison* van een *maximum*-productie:

„Every manufacturer knows that when operating at less than full capacity his costs will increase owing to certain of his expense remaining whether he operates at full capacity or not but there is all the difference in the world between knowing this fact in a general way and having cost statements showing monthly the total amount costs have been increased owing to the failure of the factory to realize its full production possibilities”. (p.g. 9).

H. kent dan ook alleen „Cost of Idleness” en gaat voor de bepaling van deze verliezen uit van een productie van „100 percent capacity”.

De afwijkingen van de maximum-productie dienen naar de volgende oorzaken te worden geanalyseerd (p.g. 9):

- „a. Actual idleness of the department or the plant as a whole
- „b. Shortage of operators
- „c. The average production per operator being less than standard”

Zooals gezegd, H. beperkt zich niet tot de controle van de vaste kosten door middel van standaarden, doch verlangt dat de kostprijsberekening en -boekhouding zoodanig is, dat alle „data relative to manufacturing efficiëncies” naar voren komen, en derhalve voor alle onderdeelen van den kostprijs vergelijking van werkelijke kosten met de volgens de standaarden geraamde, mogelijk is.

De door H. ontwikkelde gedachten blijken van blijvende waarde te zijn; de door de beide Amerikaansche inleiders over dit onderwerp aan het Internationaal Accountants Congres 1926 uitgebrachte referaten brengen geen nieuwe gezichtspunten naar voren, doch leggen nog eens in het bijzonder den nadruk op het groote belang van een betrouwbaar calculatiesysteem en daaraan aansluitende administratie. Vooral *Prof. de Haas* zet uitvoerig de gebreken uiteen, inhaerent aan die kostprijsberekeningen, waarbij volstaan wordt met het aantekenen van kosten als het product gereed is, concludeert o.a.:

„..... a cost accounting system, in order to become a real factor in management and control, must not only give information concerning ultimate results but also concerning current performance”. (pg. 2)

en besluit zijn inleiding met het volgende:

„A standard cost system thus contributes to the elimination of the element of surprise in business by giving timely warning of the dangers ahead so that by adequate measures these dangers may be largely avoided”. (pg. 16).

Ten aanzien van het vaststellen van de standaarden, die als grondslag voor de calculaties zullen worden aangenomen, is ook *Prof. de Haas* van meening, dat dit „along more scientific lines” en dus door de technische afdeling zal moeten geschieden.

Kemp gaat uit van de „laws of increasing and diminishing returns” en komt op grond daarvan tot de conclusie, dat

„..... what we most desire and need in the average business, not only for quoting and fixing sales prices but also as a basis for managerial control and efficiency is „Normal” or „Standard Costs”. (pg. 3).

Terwijl er bij de uitbreiding van de productie een moment is, waarop verdere productie in toenemende mate tot de winsten kan bijdragen, moet worden aangenomen, dat er ook een moment is, waarop verdere uitbreiding verliezen kan veroorzaken.

„There is probably a limit to the increased return so secured, i.e. a point will be reached in each given case

„at which plant expansion necessary to care for increasing production will bring increased fixed charges which will in turn cause decreasing returns. Another factor to be considered is the increased sales resistance encountered in the struggle to secure a larger relative share of the market as an outlet for increased production. Keener competition will tend to decrease the returns per unit of product sold. Only the most careful estimates and the most discriminating judgment can determine even approximately at what point the law of decreasing returns becomes effective”. (pg. 1).

En hiervoor is noodig de systematische toepassing van „estimates”, de invoering van het systeem der „Standard Costs”.

M. M. DEEN Jr.

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Mr. A. E. J. NYSINGH

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

HET VERHAALSRECHT VAN DEN PANDHOUDER

Voor mij liggen — toevallig — de rekening-courant voorwaarden van de Twentsche Bank.

Daarin komt voor de bepaling, dat de stukken, welke de bank onder haar berusting heeft, geacht worden haar in pand te zijn gegeven tot zekerheid van al hetgeen de bank van den client te vorderen heeft.

In verband met die inpandgeving wordt de bank dan verder gerechtigd verklaard om, zoodra het saldo der rekening van den cliënt door de bank opgevorderd wordt of de waarde van het onderpand naar het oordeel der bank geen voldoende dekking biedt, tot realisering van het onderpand of van een gedeelte daarvan over te gaan op het aan de bank best voorkomende tijdstip en op de aan de bank best voorkomende wijze, zonder dat zij gehouden zal zijn aan de voorschriften van artikel 1201 B.W. en om uit de opbrengst het aan haar door den cliënt verschuldigde met rente en kosten te verhalen.

Aldus luidt deze bepaling letterlijk.

Artikel 1201 van het Burgerlijk Wetboek, waarvan in die bepaling sprake is, luidt als volgt:

„Wanneer door partijen niet anders is overeengekomen, is de schuldeischer, ingeval de schuldenaar of de pandgever niet aan zijne verplichtingen voldoet, gerechtigd om na het verstrijken van den bepaalden termijn, of, indien geen vaste termijn is bepaald, na eene sommatie tot voldoening, het pand in het openbaar, naar plaatselijke gewoonten en op de gebruikelijke voorwaarden, te doen verkoopen, ten einde uit de opbrengst het beloop der schuld met de renten en kosten te verhalen. Bestaat het pand uit ter markt of ter beurse verhandelbare koopmansgoederen of effecten, dan kan de verkoop ook aldaar geschieden, mits door tussekenkomst van twee makelaars in het vak”.

Van dat artikel wordt dus afgeweken: sommatie tot voldoening en openbaren verkoop of verkoop ter beurse door tussekenkomst van twee makelaars worden niet noodig verklaard.

De Twentsche Bank staat niet alleen met haar bepaling en haar afwijking van artikel 1201 B.W.; vrijwel alle andere banken kennen dergelijke bepalingen in hunne rekening-courant

voorwaarden of pandaetes; de meeste sluiten het vereischte eener sommatie tevoren uit met het oog op mogelijk koersverlies in den tusschentijd; sommige bedingen zelfs niet zooveel woorden de bevoegdheid tot onderhandschen verkoop.

Ook de Bank voor den Diamanthandel te Amsterdam kent de bepaling in hare pandaetes, dat zij bevoegd zal zijn het onderpand te liquideeren op de wijze die haar goedgevindt.

Over de geldigheid van deze bepaling ontstond echter strijd. De bank werd n.l. aangesproken door iemand die beweerde zekere diamanten van haar te hebben gekocht en die wegens niet-levering schadevergoeding vroeg. De bank betwistte te hebben verkocht, maar voerde bovendien aan, dat zij niet rechtsgeldig kon verkopen, omdat de diamanten haar in pand waren gegeven en zij deze slechts na sommatie en bij openbaren verkoop, althans door verkoop ter beurse op de wijze als aan het slot van artikel 1201 B.W. bepaald, mocht verkopen, dus niet ondershands. Haar standpunt was dit, dat artikel 1201 B.W. het verhaalsrecht van den pandhouder regelende, dwingend recht bevat, zoodat een overeenkomst, welke verkoop beoogt op andere wijze dan daar voorgeschreven, nietig is als in strijd met de wet.

De pseudo koper hield staande, dat de bepaling uit de pandaete omtrent liquidatie op de wijze, die de Bank goeddacht, volkomen geoorloofd en rechtsgeldig was. Hij kreeg echter in drie instanties ongelijk, laatstelijk van den Hoogen Raad bij arrest van 12 April 1927, zoodat thans vaststaat, dat afwijkingen van artikel 1201 B.W., zooals deze in talloze pandaetes en vrijwel alle bankvoorwaarden voorkomen, ongeoorloofd en nietig zijn.

Het loont de moeite deze kwestie eenigszins nader te beschouwen; ik acht de gegeven beslissing volkomen juist en wil trachten dat toe te lichten aan de hand der historie. Wij krijgen bij dit leerstuk daardoor tevens duidelijk geïllustreerd hoe het recht zich telkens en geleidelijk wijzigt, wanneer de behoeften van het verkeer of de opvattingen omtrent recht en billijkheid wijziging ondergaan.

De jurist kijkt allereerst naar Rome, waar de rechtsontwikkeling in verband met de toename en ontwikkeling van het maatschappelijk verkeer veelal duidelijk te volgen is. Zoo ook hier.

Oorspronkelijk had daar de pandhouder in het geheel geen recht het pand te verkopen. Zijn zekerheid lag hierin, dat hij gerechtigd was het pand te bezitten, terug te houden. Zekerheid dus van het karakter als wij nog kennen bij het retentie-recht, bijv. zooals „arbeidslieden”, die eenig goed van een ander onder zich hebben, om daaraan eenig werk te verrichten, dat hebben: zij behoeven dat goed niet af te geven, vóór dat zij betaald zijn of vóór dat genoegzame zekerheid voor de betaling is gesteld. Maar zij mogen het goed niet verkopen. (artt. 1652 B.W.) Het Romeinsch Recht achtte echter geoorloofd, dat bij de verpanding werd *bedongen* dat de pandhoudster, als de schuld niet werd betaald, zou mogen verkopen.

Dat beding kwam meer en meer voor en werd tenslotte algemeen gebruikelijk.

Ergo wijzigde het recht zich; op een goed moment ging men overstag en nam aan, dat het recht tot verkoop geacht werd steeds te zijn bedongen, stilzwijgend dus, indien het niet uitdrukkelijk was uitgesloten.

Tout comme chez nous: in 1874 heeft iets dergelijk bij ons plaats gehad, zooals hieronder zal blijken.

Aangetekend moge nog worden dat de bevoegdheid tot verkoop, eenmaal verleend door beding of door verondersteld beding, geenerlei beperkingen omtrent de wijze, waarop was te verkopen, onderging: de pandhouder mocht verkopen zooals hij wilde en wanneer hij wilde, mits de schuld opeischbaar was.

In Frankrijk gold oorspronkelijk ditzelfde recht en ditzelfde systeem. Eerst in 1667 komt een ordonnatie een sommatie tot voldoening te voren en bepaalde formaliteiten voor den verkoop voorschrijven.

Van veel belang was dit niet; partijen bleven bevoegd overeen te komen, dat van die bepalingen en formaliteiten door den pandhouder mocht worden afgeweken.

Nu komt de revolutie, men wenscht dit niet langer. Men ziet en vreest misbruik van zijn rechten door den pandhouder, den kapitalist, die den pandgever, den geldschiet, in zijn macht heeft en hem alles kan laten teekenen wat hij wil; men meent dat de door den geldleener-pandgever verleende toestemming niet vrij is en dat hij door de wet moet worden beschermd. Men vreest benadeeling van den schuldeischer door onderhandschen verkoop; men ziet in ieder geval dat beide partijen een strijdig belang hebben: de pandhouder, om te verkopen, zoo spoedig mogelijk voor het bedrag der schuld, waarvoor het pand was gegeven, ook al was het pand veel meer waard; de schuldenaar, dat hij in de gelegenheid worde gesteld verkoop te voorkomen en anders, dat de opbrengst zoo hoog mogelijk zij.

En men bepaalt: de pandhouder mag verkopen, mits na rechterlijke machtiging en in het openbaar. *Op andere wijze mag het niet en kan het ook niet worden overeengekomen.*

Hierover bestaat niet de minste twijfel.

De Code bepaalt in art. 2078 uitdrukkelijk: „Toute clause qui autoriserait le créancier à s'approprier le gage ou à en disposer sans les formalités ci-dessus est nulle.”

En dat dit de bedoeling was om bovengenoemde overwegingen leert ons o.a. het Exposé des Motifs van 22 ventôse XXX an XII van den Staatsraad *Berlice*, die het vrijlaten van verkoop contraire à l'ordre public acht, en de beraadslaging in den Conseil d'État, waar het voorstel van den staatsraad *Begouen* om bovenvermeld gedeelte van artikel 2078 te schrappen, werd verworpen, omdat bij afwijkend beding te vreezen was dat de pandhouder zich zou haasten om direct te verkopen à vil prix pour être plus promptement payé.

Slaan wij thans een blik op het Germaansche Recht. Oorspronkelijk bestaat het pandrecht niet in den tegenwoordigen vorm; die pand geeft, geeft de zaak *in betaling*; de pandhouder werd dus eigenaar *en* bleef dat, wanneer de schuldenaar het pand niet inloste, deze was daartoe gerechtigd, doch niet verplicht.

In een tweede phase volgt de ontwikkeling tot werkelijk pandrecht; de pandhouder *werd* eerst eigenaar, wanneer de schuldenaar zijn schuld niet afbetaalde.

Derde phase: Bij niet betaling der schuld werd de pandhouder niet meer van rechtswege eigenaar, doch hij moest zich met inachtneming van de noodige formaliteiten door den rechter den eigendom van het onderpand doen verleenen tegen een door dezen te bepalen waarde.

Laatste phase: de pandhouder krijgt het recht tot publieke verkoop over te gaan na formaliteiten (aanzeggingen, afkondigingen) welke den schuldenaar nog een termijn voor lossing geven.

Het oorspronkelijk recht dat het pand eigendom bleef of werd van den pandhouder is vervallen ja, mag zelfs niet meer bij overeenkomst worden gevestigd.

Zie *Hugo de Groot* Inleidinge tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid Boek II, deel 48 § 41: „’t Gevolg van onderzettinge en is niet dat den schuldeisseher het onderzette mag voor hem behouden, ofte uit eighen macht verkopen: jae dat meer is hij en mag ook bij voorwaarden niet bedinghen recht van verval van eigendom bij wanbetalinge, maer moet nae vercregen vonnisse de verkooping rechtelick laten geschieden, ende alsoo ’t sijne bekoomen.”

Dit verbod van het beding van toeeigening van het pand bij wanbetaling -lex commissoria, parte commissioire geheeten — treffen wij ook in het Romeinsch Recht aan, en ook in onze tegenwoordige wet.

Ik kom thans tot de totstandkoming van het Burgerlijk Wetboek.

Het ontwerp 1820 gaf in artikel 1510 het recht tot verkoop van het pand bij tusschenkomst van den rechter, terwijl het daarop volgend artikel luidde: „Buiten de in het vorig artikel „vermelde verkoop op rechterlijk gezag is de schuldeischer nimmer gerechtigd en nog minder verplicht de verbondene zaak „te verkoopen, hoedanige waarde daarvoor ook moge geboden „worden”.

Het Wetboek 1830 nam in artikel 1233 de boven reeds aangehaalde Fransche bepaling over: nietig zijn alle bedingen, waarbij de schuldeischer gemachtigd zou worden over het pand zonder verdere formaliteiten te mogen beschikken.

Nu bevat weliswaar het B.W. van 1838 deze uitdrukkelijke bepaling niet meer, doch men heeft kennelijk beoogd dit systeem te behouden en alleen daarom een dergelijke bepaling doen vervallen, omdat men deze overbodig achtte. Immers kwam artikel 1201 toen als volgt te luiden:

„Het staat aan de partijen vrij om, bij een uitdrukkelijk „beding, overeen te komen dat, bij gebreke van voldoening „der schuld, de pandhouder onherroepelijk zal zijn „gemaakt om, na eene aan den schuldenaar gedane „sommatie tot voldoening, het pand in het openbaar, naar „plaatselijke gewoonten, en op de gebruikelijke voorwaar- „den, te doen verkoopen, teneinde uit de opbrengst te „verhalen het beloop der op het pand geschoten penning- „gen, met de renten en de kosten”.

Het is duidelijk en uit den tekst van deze bepaling en wanneer men let op het recht, waaronder de makers van deze wet te voren leefden, dat zij hier wilden scheppen en toelaten de mogelijkheid om verkoop van het onderpand bij wanbetaling te bedingen, *mits* op de wijze als in dit artikel omschreven. Een verder strekkend beding, met name dat tot onderhandsche verkoop *bleef* uitgesloten, artikel 1201 gaf het maximum aan dat te bedingen was.

Het staat dus wel vast, dat onder vigueur van het Wetboek van 1838 de bepalingen uit pandactes en rekening-courant voorwaarden, waarvan thans sprake is, ongeoorloofd en nietig waren.

Thans is de vraag te beantwoorden, of ditzelfde nog wel geldt na de wijziging, in het Burgerlijk Wetboek in 1874 aangebracht, waarbij artikel 1201 zijn tegenwoordige, boven weergegeven tekst, heeft gekregen. De aanvangswoorden van het tegenwoordig artikel: „wanneer door partijen niet anders is overeenge- „komen” zouden de meening kunnen doen postvatten, dat thans ook bedingen omtrent verkoop op andere wijze dan in artikel 1201 omschreven, mogelijk en geoorloofd zouden zijn.

Doch die meening, welke o.a. door het Gerechtshof te 's-Gravenhage bij een arrest van 1892 werd gehuldigd, is niet juist.

Ook dit blijkt wederom uit hetgeen toentertijd aan Regeering, Staten Generaal en belangstellenden voor oogen stond.

Waarom werd artikel 1201 gewijzigd?

De geschiedenis had zich herhaald, gelijk boven reeds werd opgemerkt. Het beding, mogelijk gemaakt in 1838, kwam in alle pandactes voor, was een bestendig gebruikelijk beding geworden, dat op grond van deze practijk in iedere overeenkomst begrepen moest worden geacht, tenzij het uitdrukkelijk was uitgesloten, tenzij door partijen anders was overeengekomen.

De memorie van toelichting zei het met zooveel woorden:

De Regeering wilde de wet in overeenstemming brengen met deze practijk.

Het bleek ook uit de verdere redactie van het oorspronkelijk ontwerp van wijziging, omdat op artikel 1201 een bepaling volgde, welke de mogelijkheid en wijze van verkoop door rechterlijke tusschenkomst regelde, wanneer partijen van de *bevoegdheid bij het vorig artikel* omschreven om verkoop door den pandhouder op eigen gezag *uit te sluiten*, hadden gebruik gemaakt.

Uit de verdere stukken en beraadslagingen in de beide Kamers blijkt niet, dat ook maar iemand aan het voorstel en aan de tegenwoordige redactie van artikel 1201 een andere strekking heeft toegekend of er aan gedacht heeft om tot het sinds de Fransche Revolutie overwonnen standpunt, dat verkoop *à l'amiable*, dat onderhandsche verkoop mogelijk zou zijn, terug te keeren.

En dat het naar de toenmalige opvattingen alleen ging om de vraag, of de wet niet in overeenstemming moest worden gebracht met de practijk, dat recht van openbaren verkoop steeds werd bedongen, tenzij uitgesloten, blijkt ook duidelijk uit de formuleering van een vraagpunt op de vergadering van de Nederlandsche Juristen Vereeniging in 1873 aan dit onderwerp gewijd, welk vraagpunt luidde: „Is het wenschelijk de bepalingen van de artikelen 1200—1202 B.W. in dier voege te wijzigen, dat de bevoegdheid tot verkoop wettelijk zij, behoudens uitzonderingen bij overeenkomst?” en dat met algemeene stemmen op één na bevestigend werd beantwoord.

Uit de wet alleen kan men het nu misschien niet meer halen; maar wanneer men op de hoogte is van grondslag en bedoeling van den tegenwoordigen tekst zal men moeten erkennen: de Hooge Raad heeft terecht ook thans nog een beding tot verkoop op andere wijze, dan in artikel 1201 B.W. omschreven, ongeoorloofd geacht.

Hierin ligt voor mij de kern van de kwestie; de Hooge Raad kwam eigenlijk langs anderen weg tot de zelfde conclusie en wees slechts in het slot van zijn arrest er op, dat ook de historie tot hetzelfde resultaat voert: voor mij is die de hoofdzak en is de redeneering van den Hoogen Raad in de eerste plaats juist, omdat zij klopt op wat de historie duidelijk leert.

Volledigheidshalve moge het arrest hier volgen:

„Dat de wet, na in artikel 1200 den schuldenaar eene „bijzondere beperking te hebben opgelegd en deze beper- „king uitdrukkelijk tegen hiermede strijdende bedingen te „hebben bevestigd, in de artikelen 1201 en 1202 het ver- „haalsrecht van den pandhouder regelt door hem in artikel „1202 de daar omschreven vorderingen „in regten” toe „te kennen, en hem in artikel 1201, ook zonder tusschen- „komst van den rechter, onder de daar bepaalde omstan- „digheden gerechtigd te verklaren om tot verhaal zijner „vordering het onderpand te verkoopen op de wijze in „de wet nader omschreven;

„dat aan deze regeling geen ander karakter kan worden „toegekend dan ook aan andere executieregelingen eigen „is, te weten te zijn van dwingenden aard met het oog „op de te beschermen belangen van den schuldenaar en „van diens overige schuldeischers;

„dat voor het tegendeel geen beroep kan worden ge- „daan op het bijzondere karakter van het pandrecht, daar „integendeel dit recht, als zakelijk recht van waarborg, „niet alleen raakt de belangen van den pandgever, tegen „wien een bijzonder verhaalsrecht wordt verkregen, maar „ook de belangen van derden, vooral de in de wet om- „schreven bevoegdheid tot verhaal op het vermogen van „den schuldenaar door de overige schuldeischers, en het

„dan ook veel eer in den aard van dit recht ligt, dat de „wet niet alleen dwingend regelt de wijze van vestiging „maar eveneens de aan den pandhouder als zoodanig toe- „komende bevoegdheden en dat de partijen bij de pand- „overeenkomst die bevoegdheden slechts kunnen aanvullen „of verruimen voor zoover de vrijheid daartoe uit de wet „valt af te leiden”;

„dat de eischer tot cassatie voor de vrijheid om een „pandrecht te vestigen met bevoegdheid tot verhaal ook „door middel van onderhandschen verkoop van het pand „verwijst naar de aanvangswoorden van artikel 1201 „wanneer door partijen niet anders is overeengekomen;

„dat evenwel deze woorden slechts vergunnen om het „bijzondere verhaalsrecht, waartoe artikel 1201 den pand- „houder gerechtigd verklaart, uit te sluiten, maar geens- „zins om dit verhaalsrecht naar goedgevoelen op andere „wijze te regelen”.

Het is waar, onderhandsche verkoop kan aanleiding geven niet alleen tot benadeeling van den schuldenaar, ook voor diens overige schuldeisers. Maar is dat iets meer dan een kwestie van wenselijkheid welke in de eerste plaats voor den wetgever geldt en bij de wetsinterpretatie toch slechts een secundaire rol mag en kan spelen?

Trouwens, wanneer wij komen op het gebied van de wenselijkheid, om dergelijke in de praktijk algemeen voorkomende bepalingen nietig te verklaren, zou voor beide standpunten nog wel het een en ander in het midden te brengen zijn; ik kan daarop thans echter niet verder ingaan.

A. E. J. NYSINGH

EEN MONOGRAFIE OVER DE KOSTPRIJSBEREKENING IN PAPIERFABRIEKEN *)

Het is niet mijn bedoeling aan de hand van de monografie van *Karl Beck* over de kostprijsberekening in papierfabrieken te schrijven; hetgeen hier volgt, maakt voor den belangstellenden studeerende of den belanghebbenden vakman de lezing van de studie niet in het minst overbodig.

Het is de monografie, als zoodanig, als type, die mij aanleiding tot schrijven geeft. Het zijn de algemeene beginselen, de leidende ideeën, de logische gedachtengang, die den schrijver doen kennen als een man met een helder inzicht, die mij er toe brachten, om op dit voortreffelijke werk te wijzen.

De monografie is een werkje in klein folio van nauwelijks 50 bladzijden en een nieuw bewijs, dat de verdienste van zulk een studie niet in de veelheid der gegevens of de uitvoerigheid der behandeling behoeft te liggen.

De schrijver toont al dadelijk het elementaire inzicht te bezitten, dat het totaal der berekeningen (Kalkulation) over een zekere periode (een maand) het bedrijfsresultaat van het geheel moet weergeven, doch dat er desniettemin geen volledige overeenstemming tusschen deze uitkomsten en die der boekhouding zijn kan.

Ten eerste, zijn er uitgaven, die *geen* kosten zijn.

Ten tweede, zijn er afschrijvingen, die in den kostprijs worden berekend, hoewel zij in werkelijkheid niet meer worden gemaakt, omdat de bezittingen reeds geheel werden afgeschreven.

Ten derde, schat de kostprijsberekening de toekomst, terwijl de boekhouding het verleden registreert.

Aan de kostprijsberekening worden hoofdzakelijk twee eischen gesteld:

Ten eerste, dient zij tot het vaststellen der verkoopprijzen. Ten tweede, tot controle op het bedrijf.

Daarbij komt dan als derde taak de verschaffing van gegevens ten dienste der balans en der maandelijksche (kurzfristigen) winstrekeningen. In het bijzonder dit laatste is van oneindige belangrijkheid in dezen tijd. Een bedrijf, dat deze „Erfolgsrechnungen” niet bezit, is als een schip zonder kompas. De kostprijsberekenaar moet werken in overleg met den technicus in het bedrijf, doch hij heeft daarbij tegenover dezen de bedrijfshuishoudkundige waardeeringsbeginselen te handhaven. De technicus is te gauw geneigd, slechts aan hoeveelheden te denken, hij ziet dikwijls de progressie der kosten niet, die bij ieder bedrijf, dat overbelast is, ontstaat. Hij wil het liefste alle machines laten loopen en ziet dan over het hoofd, dat de financiële toestand der onderneming in gevaar komt, als de omzet bij de voortbrenging ten achter blijft.

De berekenaar moet een zekere zelfstandigheid hebben en een kennis, die ver de gemiddelde overtreft.

Heldere koppen, schrandere rekenaars, uitstekende vakmannen behooren aan het hoofd van de betrokken afdeling te staan.

De kostprijsberekening is steeds een berekening ten opzichte van een bepaalde industrie of een tak daarvan. Dit wordt in de literatuur te veel vergeten. De meeste werken meenen, dat het genoeg is, de algemeene grondslagen te kennen. Zonder grondige vakkennis kan echter geen berekenaar vruchtbaar werkzaam zijn.

Zoo zijn voor de berekeningen in de papierindustrie in het bijzonder van belang:

1. De snelheid, waarmee het papier over de machine loopt.
2. De maalgraad van de in de machine te verwerken materialen.
3. Het gramgewicht van het papier (per qm.).
4. De grootte der order.
5. De hoedanigheid.
6. De verliezen op de machine en de betrekkelijkheid van al de gewichten.
7. Het formaat.
8. De afval.

Is men in het reine met de bedrijfsindeling, die voor de berekeningen wordt geëischt, dan kiese men voor ieder onderdeel van het bedrijf vaste aanwijzingen, het liefst symbolen. Scherp scheide men voor de berekeningen de kosten der voortbrenging, van den verkoop en van het beheer. Als voorbeeld van een berekening diene het volgende, waarbij het hieronder afgedrukt formulier behoort.

„Die Papiermaschine 1 habe zu fertigen etwa „10.000 K.G. holzfrei Schreib 80 g/qm. Es ist gerechnet „mit einem Faserstoffverlust von etwa 5 %, bei Füll- „stoffen und Harz mit etwa 40 %, Stoffanlagen sind „nicht vorhanden; der Abfall in Fertigstellungsbetrieben „von 7 ist Erfahrungssatz.

„Das Formular ist so ausgestattet, dass auf einfache „Art Preisveränderungen eingesetzt werden können, so „dass nicht jedesmal eine vollständig neue Berechnung „aufgemacht zu werden braucht. Die einzelnen Positionen „sind in Prozenten ausgedrückt, wodurch die ganze Rech- „nung vereinfacht wird. Damit ist aber der Zweck des „Formulars noch nicht erschöpft. Es sollen gleichzeitig „darauf angegeben werden können der tatsächliche Ver- „brauch und die Kosten bei der nachfolgenden Fabrika- „tion. Ferner ist noch Raum gelassen worden zum Ein- „setzen der Fabrikationsergebnisse von späteren Anfer- „tigungen, so dass also jederzeit verglichen werden kann.

*) *Karl Beck* Diplomkaufmann: Selbstkostenrechnung in Papierfabriken. Güntter-Staib Verlag, Biberach a. d. Riss (Württemberg) 1926.